Elżbieta Karatysz

Studenckie Koło Naukowe Instytutu Rolnictwa
Państwowa Szkoła Wyższa w Białej Podlaskiej
- opiekun naukowy dr inż. Alicja Baranowska

CZYNNIKI DECYDUJĄCE O ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH W OPINII NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

Streszczenie
Praca ma na celu prezentację wyników badań na temat czynników decydujących o atrakcyjności gospodarstw agroturystycznych. Grupę badawczą stanowili nauczyciele akademiccy, pracujący w Zakładzie Turystyki i Rekreacji w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Do przeprowadzenia badań wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety zawierający 17 pytań, w tym pytania zamknięte i otwarte. W pracy dokonano analizy przyczyn, którymi kierowali się respondenci przy podejmowaniu decyzji o wypoczynku w gospodarstwie agroturystycznym, uwzględniając takie aspekty, jak: walory przyrodnicze, krajobrazowe, wyposażenie gospodarstwa, wyżywienie oraz atrakcje oferowane przez gospodarstwo.

Wstęp

Spędzanie czasu wolnego w wiejskiej zagrodzie nie jest w Polsce zjawiskiem nowym. Pobyty u górali podhalańskich, powszechne były już na przełomie XVIII i XIX wieku, zostały one spopularyzowane przez Tytusa Chałubińskiego, uznawanego za „turystycznego odkrywcę Tatr i Podhala". Pierwsze formy zorganizowanego wypoczynku na wsi wprowadziła w Polsce w 1937 roku Spółdzielnia Turystyczno-Wypoczynkowa „Gromada". Działania te kontynuowano po wojnie w roku 1957 pod hasłem „wczasy pod gruszą" (Młynarczyk 2002). Jednak dopiero w latach 90-tych XX wieku, obserwowany jest intensywny rozwój agroturystyki. Wtedy to zwiększyła się ilość i jakość oferowanych form wypoczynku w gospodarstwach agroturystycznych. Było to związane ze zmianami ustrojowymi, bardziej liberalną polityką państwa i potrzebami rynku (Drzewiecki 2002). Obecna agroturystyka jest nowoczesną formą dawnych „wczasów pod gruszą". Agroturystyka, podobnie jak rolnictwo, odgrywa coraz większą rolę w przemianach gospodarczych i społecznych na obszarach wiejskich. Polska należy do państw o wybitnych walorach środowiska naturalnego, co jest bardzo istotne w rozwoju turystyki w tym również turystyki

wiejskiej. Obcowanie z przyrodą, „zbliżenie się do natury" i walka o jej przetrwanie może stanowić również dla społeczności lokalnych alternatywne źródło dochodu. Środowisko naturalne jest jednym z elementów naszego dziedzictwa kulturowego i gospodarczego. W dzisiejszych czasach ludzie coraz częściej poszukują miejsc, gdzie mogą odpocząć od zgiełku i hałasu miasta i zregenerować swoje siły.

Pojęcie agroturystyki pojawiło się w naszym kraju od niedawna, a w polskiej literaturze naukowej było spotykane bardzo rzadko (Młynarczyk 2002). Agroturystyka jest formą wypoczynku w gospodarstwie rolnym na terenie wiejskim, baza noclegowa znajduje się na terenie gospodarstwa, a produkcja roślinna i zwierzęca wraz o otoczeniem infrastrukturalnym, przyrodniczym i kulturowym stanowią same w sobie atrakcję dla turystów (Majewski 2000; Młynarczyk 2002). Turyści, decydując się na wyjazd do gospodarstwa agroturystycznego poszukują możliwości wypoczynku z dala od obszarów zurbanizowanych, kontaktu z przyrodą, życiem wiejskim. Chcą poznać kulturę i dziedzictwo wsi, pracę rolników (Sikora 1999). Interesują ich różne formy rekreacji na świeżym powietrzu, odkrywanie przyrodniczych walorów krajobrazu. Tacy turyści to bardzo często ludzie aktywni, zainteresowani ekologią i krajoznawstwem. Chcą zasmakować regionalnych potraw, bardzo często pochodzących z upraw ekologicznych. Dla niektórych osób jest to także powrót do tzw. „korzeni" (Młynarczyk 2002).

Mniejsza intensywność produkcji rolniczej sprawia, że na terenach uboższych, słabiej rozwiniętych, tradycyjny krajobraz wiejski jest lepiej zachowany. Są tutaj o wiele lepsze warunki do produkcji żywności zwłaszcza ekologicznej, która niewątpliwie jest zachętą dla turystów do odwiedzenia gospodarstwa (Iwicki 2006). Dlatego trzeba dążyć do takiego rozwoju agroturystyki, który nie będzie niszczyć przyrody, pozwoli turystom korzystać z walorów krajobrazowych i aktywnie spędzać czas wolny na łonie natury.

Działalność turystyczna pobudza inicjatywę i kreatywność rolników, skłania do wyjścia naprzeciw oczekiwaniom turystów, a co za tym idzie – zmienia mentalność ludności wiejskiej (Matlegiewicz 2009). Agroturystyka to przedsięwzięcie, które wymaga zaangażowania wszystkich członków rodziny. Rodziny, które chciałyby przyjmować turystów w swoim gospodarstwie powinny dobrze znać historię regionu, jego tradycję i kulturę, walory przyrodnicze oraz zapewnić szereg atrakcji związanych z wypoczynkiem bezpośrednio w gospodarstwie, np. współuczestnictwo w karmieniu zwierząt, pracach polowych. Serwować smaczne, regionalne potrawy, które są niewątpliwie czynnikiem zachęcającym ludzi, mieszkających w wielkich aglomeracjach do wypoczynku na wsi.

Agroturystyka spełnia wiele funkcji, zarówno dla ludności miejskiej, jak i wiejskiej. Można wyróżnić następujące funkcje: dochodową, zatrudnieniową, wykorzystania wolnych zasobów mieszkaniowych, aktywizacji terenów wiejskich, konserwacji zasobów naturalnych, a także: wypoczynkową, rekreacyjną i edukacyjną ludności miejskiej (Sznajder, Przezbórska 2006).

Poziom życia ludności wiejskiej jest w większości krajów świata niski. Znaczna część ludności wiejskiej w Polsce, nie jest w stanie utrzymać się z produkcji rolniczej. Dlatego konieczne jest pozyskanie dochodów ze źródeł pozarolniczych. Agroturystyka jest alternatywą dla bezrobotnej wsi. Zapewnia nowe miejsca pracy i jest źródłem dochodów ludności wiejskiej (Jalinik, Ziółkowski 2007). Prowadzenie gospodarstwa agroturystycznego poprawia standard życia ludności wiejskiej. Według szacunków w gospodarstwach agroturystycznych udział dochodów z usług agroturystycznych wyniósł 30-40% całości dochodów gospodarstwa. Należy podkreślić, że tym samym wzrasta również dochód budżetu lokalnego (Sikora 1999). Istotne w rozwoju agroturystyki jest wsparcie nie tylko na poziomie państwowym i lokalnym ale również wsparcie instytucji pozarządowych, tj. stowarzyszeń, a także ludności lokalnej. Rozwój agroturystyki to nie tylko rozwój usług związanych z turystyką, ale też usług innych branż, z których korzysta cała ludność danego regionu. Poza instytucjami rządowymi i pozarządowymi na skalę, i tempo rozwoju agroturystyki znaczący wpływ wywiera aktywność przede wszystkim samych mieszkańców wsi, zainteresowanych tego rodzaju działalnością. Turyści spędzając urlop w gospodarstwach wiejskich wydają swoje oszczędności na wsi, zakupują posiłki i produkty spożywcze. W ten sposób zwiększają się dochody gospodarstw agroturystycznych. Bogaci się nie tylko sam rolnik, ale również usługodawcy innych branż (Sznajder, Przezbórska 2006).

Rozwój turystyki na obszarach wiejskich jednak spotyka się z dość dużymi utrudnieniami (tab. 1). Wynikają one, m.in. z niedostatecznego wsparcia ze strony władz lokalnych, które wykazują zbyt małe zaangażowanie w pozyskiwaniu funduszy z Unii Europejskiej przeznaczonych na działalność turystyczną, niechęci do podjęcia nowej działalności samych rolników, braku wiary w powodzenie inwestycji, braku kwalifikacji do prowadzenia nowej działalności, braku odpowiedniej infrastruktury, która może stanowić podstawę rozwoju atrakcyjności oferty turystycznej, trudności w przystosowaniu do nowych warunków (Matlegiewicz 2009).

Należy podkreślić, że koszt pobytu w gospodarstwie agroturystycznym jest mniejszy, niż koszt wyjazdu za granicę. W związku z tym, ta forma wypoczynku może być bardziej dostępna dla ludzi nieco gorzej sytuowanych materialnie. Gospodarstwa agroturystyczne są również bardziej odpowiednim miejscem wypoczynku, ponieważ nie tylko zmniejszają koszty, ale zapewniają, szczególnie dzieciom mieszkającym w mieście możliwość poznania zwierząt gospodarskich, uprawianych roślin oraz zapoznania się z pracami, które rolnicy wykonują na co dzień.

Tab. 1. Analiza SWOT rozwoju turystyki na obszarach wiejskich

Mocne strony	**Słabe strony**
- położenie gospodarstwa w atrakcyjnym turystycznie regionie,	- brak doświadczenia w prowadzeniu działalności turystycznej,
- interesujące zabytki kultury,	- brak środków finansowych na adaptacje pomieszczeń przeznaczonych na działalność turystyczną,
- ekologiczne, czyste środowisko,	- słaba infrastruktura w zakresie oczyszczalni ścieków i utylizacji odpadów,
- baza noclegowa zgodna ze standardami europejskimi,	- słaby marketing usług,
- dobrze rozwinięta infrastruktura sprzyjająca rozwojowi turystyki (dobre drogi, ścieżki zdrowia, ścieżki rowerowe, handel i usługi itp.),	- zbyt małe zaangażowanie władz lokalnych w pozyskiwaniu funduszy z Unii Europejskiej przeznaczonych na działalność turystyczną,
- wsparcie gminy w uzyskiwaniu kredytów na rozwój działalności,	- słaba przynależność do stowarzyszeń turystycznych,
- szkolenia w zakresie aktywizacji zawodowej, organizowane przez władze lokalne,	
- pomoc Unii Europejskiej w finansowaniu działalności turystycznej,	
Szanse	**Zagrożenia**
- promocja polskiego produktu turystycznego,	- migracje ludności wiejskiej,
- dodatkowe dochody rolnicze,	- starzenie się społeczności wiejskiej,
- poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy,	- niski poziom wykształcenia,
- zmniejszenie bezrobocia na obszarach wiejskich,	- słaba znajomość języków obcych,
- rozwój infrastruktury społecznej, ekonomicznej i technicznej,	- niechęć rolników do podejmowania ryzyka przy zmianie działalności gospodarczej,
- możliwość uzyskania większego wsparcia ze środków Unii Europejskiej,	- brak dostatecznego wsparcia finansowego na rozwój turystyki ze strony gminy,
- zachowanie tradycji ludowych i zwyczajów regionalnych,	

Źródło: Matlegiewicz M. (2009), Rozwój turystyki wiejskiej drogą do zwiększenia konkurencyjności obszarów wiejskich

Wpływ na atrakcyjność danego gospodarstwa agroturystycznego mają walory przyrodnicze, krajobrazowe, tradycja i kultura, smaczne, regionalne potrawy i inne atrakcje, w tym możliwość poznania życia na wsi poprzez bierne i czynne współuczestnictwo w pracach polowych, a także gościnność gospodarzy. Ważne jest aby goście poczuli się „jak u siebie", i to nie tylko w samym gospodarstwie, ale również w otoczeniu gospodarstwa. Od spełnienia tych warunków zależy zadowolenie gości, a więc i sukces gospodarza. Tylko dzięki temu możliwe będzie utrzymanie stałych klientów, chętnie odwiedzających dane gospodarstwo agroturystyczne.

Największe szanse na powodzenie mają te gospodarstwa agroturystyczne, które są położone w środowisku o cennych walorach przyrodniczych i krajobrazowych (Łęczycki 2003).

Jako główne czynniki wpływające na stan rozwoju turystyki wiejskiej w Polsce wskazuje się przede wszystkim:

- zróżnicowanie przyrodnicze i krajobrazowe,
- przeszłość historyczną,
- dziedzictwo kulturowe,
- zróżnicowanie ekonomiczne,
- położenie geograficzne, w tym odległość od węzłów komunikacyjnych,
- tradycje wypoczynkowe (Drzewiecki 2001).

Niezniszczony przemysłem krajobraz wiejski oraz piękno i spokojny rytm życia wsi są nie do przecenienia jako atut miejscowości wypoczynkowych. Aby przedsięwzięcie przynosiło zysk, musi zawierać w swojej ofercie specjalność, która będzie odróżniać je od innych. Specjalność powinna być związana z danym regionem oraz z możliwościami danego gospodarstwa; może to być, np. organizowanie zielonych szkół, rajdów konnych, hipoterapii. Kryterium wyboru jest cechą wyróżniającą daną ofertę agroturystyczną (czasami jedno gospodarstwo łączy w sobie kilka niżej wymienionych typów ofert):

- klasyczne gospodarstwo rolne, w którym turyści mają możliwość obserwowania i uczestniczenia w życiu gospodarstwa (pomoc w pracach polowych i karmieniu zwierząt gospodarskich); jest to oferta skierowana do osób, które pragną poznać wieś i pracę w rolnictwie,
- gospodarstwa położone w zabudowie luźnej lub na skraju wsi, w otoczeniu pól i przyciągające ciszą, spokojem, możliwością spacerów po lesie,
- wypoczynek nad wodą, gdzie jest możliwość uprawiania sportów wodnych i wędkarstwa; atrakcją dla wędkarzy mogą być także stawy hodowlane,
- wczasy w siodle, czyli możliwość rekreacji konnej (nauka jazdy konnej, w tym samym gospodarstwie lub jego bliskim otoczeniu),
- walory kulturowe, w wielu ofertach właściciele podkreślają właśnie ten element produktu turystycznego, przyciągając turystów warsztatami, np.: malarskimi, rzeźbiarskimi, wyszywania serwetek, uroczystościami religijnymi, regionalną kuchnią,
- żywność ekologiczna – w gospodarstwach proponowane jest zazwyczaj całodzienne wyżywienie w oparciu o produkty ekologiczne, wyprodukowane przez samych właścicieli gospodarstwa,
- wypoczynek dla rodzin z dziećmi – wymagania w stosunku do tego typu ofert są na ogół wysokie i dotyczą zarówno bezpieczeństwa kwater mieszkalnych, jak i całego obejścia; dodatkową atrakcją przyciągającą dzieci może być, np. mini zoo,

– edukacja ekologiczna prowadzona w gospodarstwach ekologicznych dla dzieci w różnym wieku,
– zielone szkoły. W Polsce pojawiają się również wioski tematyczne. W obrębie takiej osady i jej okolicy rozwijana jest infrastruktura i świadczone usługi, które razem stanowią tematycznie spójną ofertę wypoczynku (Drzewiecki 2002).

Każde gospodarstwo agroturystyczne oraz miejscowość, w której znajduje się gospodarstwo powinny oferować takie atrakcje, które będą przyciągały turystów. Atrakcje są tym elementem, który wpływa na decyzje turystów o wyborze tego, a nie innego miejsca wypoczynku i spędzania wolnego czasu (Sznajder, Przezbórska 2006). Wypoczynek na wsi, gdzie gospodarz wraz z rodziną osobiście spotyka się z turystą w otoczeniu naturalnego środowiska, a także możliwość aktywnego uczestniczenia w tradycjach i kulturze polskiej wsi, połączone z ofertą różnych form wypoczynku są magnesem, który zapewne przyciągnie turystów na polską wieś.

Celem pracy było przedstawienie motywów, którymi kierowali się badani przy podejmowaniu decyzji o wypoczynku w gospodarstwie agroturystycznym oraz wskazaniu czynników, które decydują o atrakcyjności takiego gospodarstwa.

Materiał i metoda

W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety zawierający 17 pytań (pytania otwarte i zamknięte). Grupę badawczą stanowiło dziewiętnastu nauczycieli akademickich, zatrudnionych w Zakładzie Turystyki i Rekreacji w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

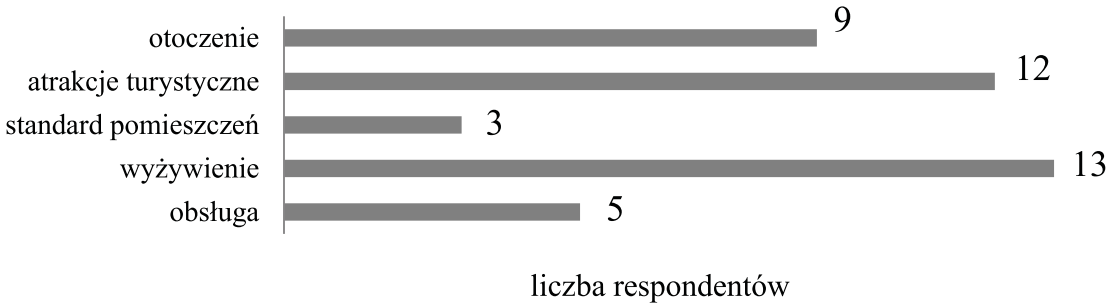
Zdecydowana większość respondentów biorących udział w badaniu ankietowym mieszka w mieście, w tym 60% spośród ogółu badanych kobiet i 89% wszystkich ankietowanych mężczyzn (tab. 2).

Tab. 2. Podział respondentów ze względu na płeć i miejsce zamieszkania

Ogółem n=19				
Podział na płeć i miejsce zamieszkania	Kobiety = 10		Mężczyźni = 9	
	Liczba	%	Liczba	%
Miasto	6	60	8	89
Wieś	4	40	1	11

Wyniki badań

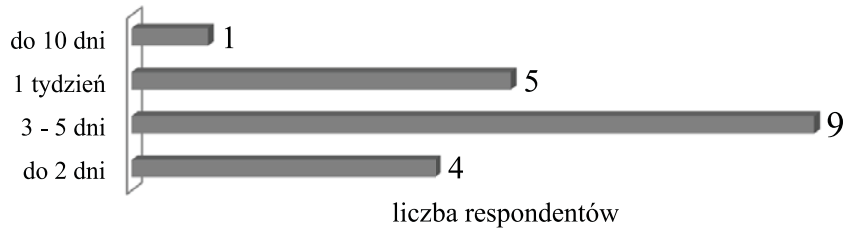
Większość respondentów wypoczywała już w gospodarstwach agroturystycznych i w przyszłości zamierza tam ponownie wyjechać.

Ryc. 1. Główne atuty gospodarstwa agroturystycznego wg respondentów

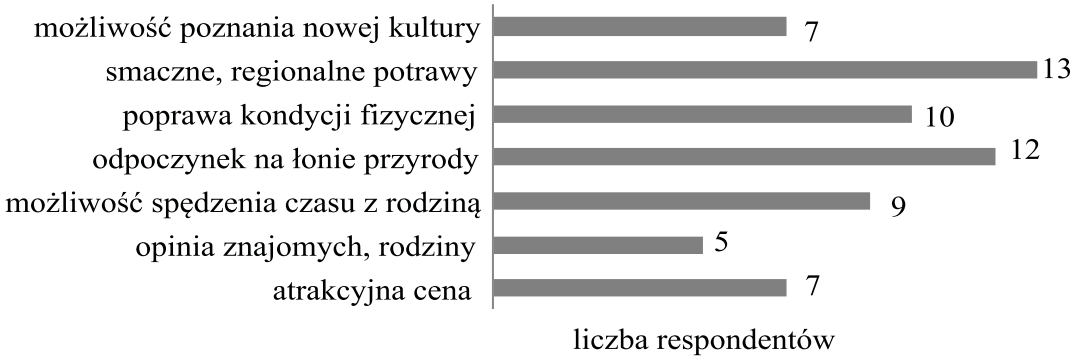
Wśród głównych atutów gospodarstw agroturystycznych respondenci wymienili: wyżywienie (13 osób) i atrakcje turystyczne (12 osób).

Wyniki nie sumują się, ponieważ respondenci mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi (ryc. 1).

Ryc. 2. Przewidywany czas pobytu w gospodarstwie agroturystycznym

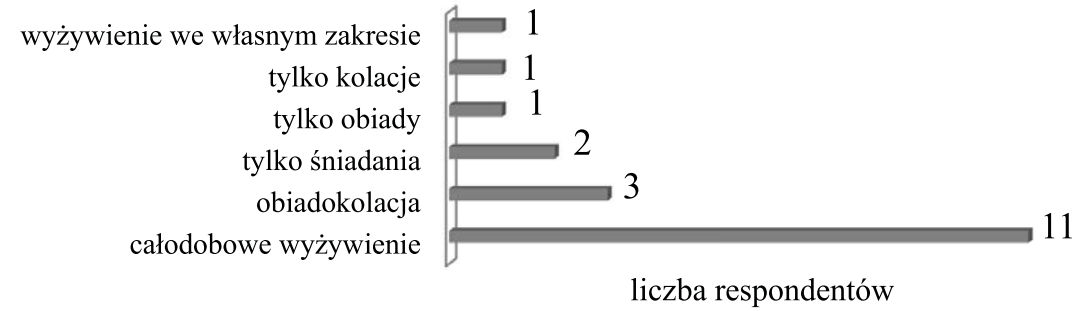
Według ankietowanych czas pobytu w gospodarstwie agroturystycznym trwałby głównie od 3 do 5 dni - tak stwierdziło 9 osób. Tylko w przypadku jednej osoby pobyt byłby dłuższy i trwałby do 10 dni (ryc. 2).

Ryc. 3. Motywy wyboru agrowczasów

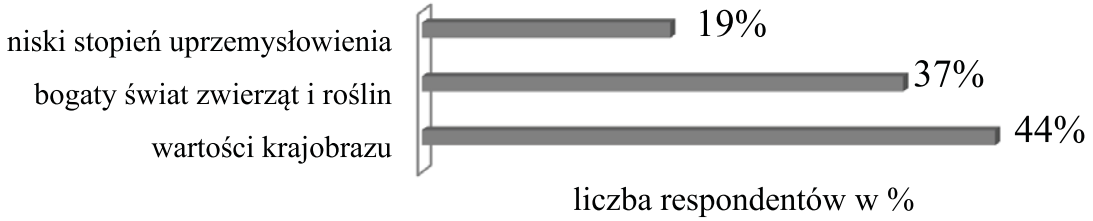
Z przeprowadzonych badań wynika, że najistotniejszymi motywami, kierującymi przy wyborze wypoczynku w gospodarstwie agroturystycznym były: smaczne, regionalne potrawy (13 osób) i odpoczynek na łonie przyrody (12 osób).

Wyniki nie sumują się, ponieważ respondenci mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi (ryc. 3).

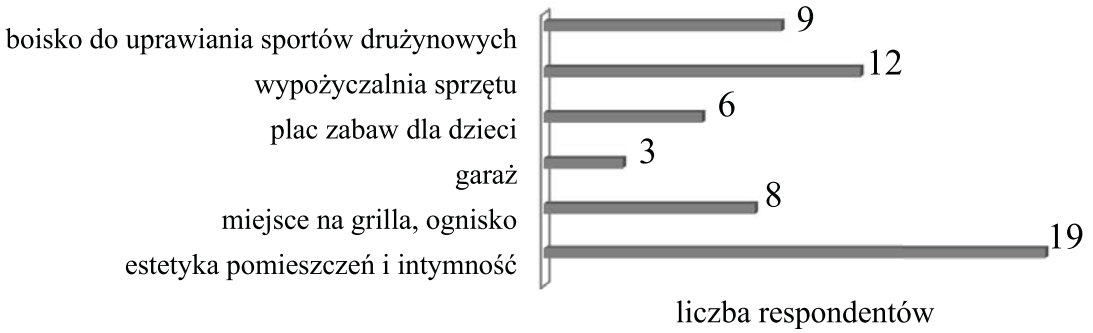
Ryc. 4. Preferencje dotyczące ilości posiłków w gospodarstwie agroturystycznym

Ankietowani zdecydowanie preferują całodobowe wyżywienie podczas pobytu w gospodarstwie agroturystycznym, tak stwierdziło 11 osób. Trzy osoby chciałyby skorzystać z obiadokolacji, natomiast pojedyncze osoby preferują wyżywienie we własnym zakresie lub tylko obiad albo tylko kolacje (ryc. 4).

Ryc. 5. Walory środowiska przyrodniczego

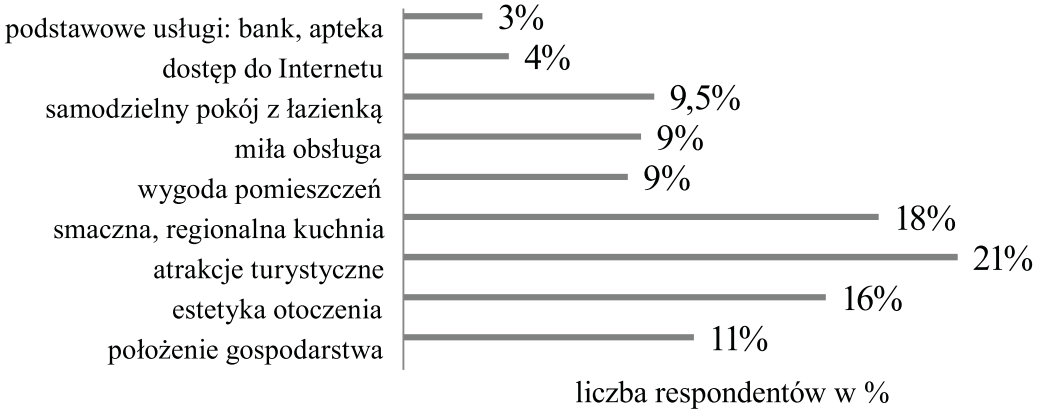
Z przeprowadzonych badań wynika, że wśród walorów przyrodniczych respondenci najbardziej doceniają wartości krajobrazu (44%), natomiast najmniej istotnym walorem zdaniem ankietowanych jest niski stopień uprzemysłowienia (19%) (ryc. 5).

Ryc. 6. Wyposażenie gospodarstwa agroturystycznego

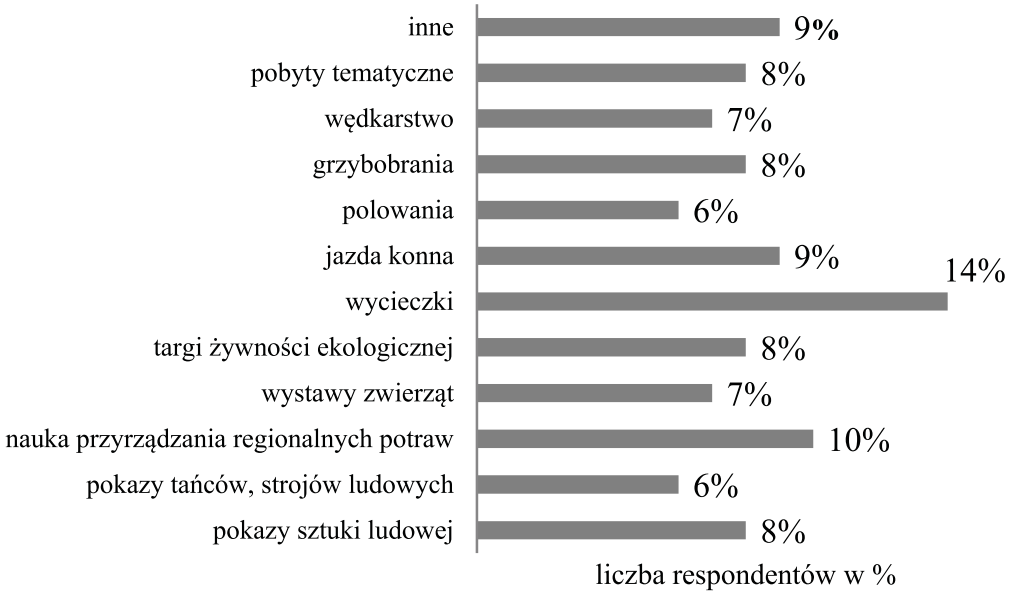
Decydując się na wypoczynek w gospodarstwie agroturystycznym wszyscy respondenci zwracają uwagę na estetykę pomieszczeń i ich intymność. Bardzo ważnym elementem decydującym o wyborze danego gospodarstwa agroturystycznego jest również możliwość wypożyczenia sprzętu rekreacyjnego (12 osób).

Wyniki nie sumują się, ponieważ respondenci mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi (ryc. 6).

Ryc. 7. Czynniki, do których badani przywiązują największą uwagę

Analiza wyników badań wykazała, że decydując się na wyjazd respondenci największą uwagę przywiązują do oferowanych atrakcji turystycznych (21%), smacznej, regionalnej kuchni (18%) i położenia gospodarstwa (16%), zaś najmniejszą uwagę do dostępu do Internetu i podstawowych usług takich jak: bank lub bankomat, czy apteka (ryc. 7).

Ryc. 8. Atrakcje preferowane przez respondentów

Spośród szeregu atrakcji, które mogłyby stanowić ofertę gospodarstwa agroturystycznego, respondenci jako najbardziej interesujące wskazali wycieczki (14%), naukę przyrządzania regionalnych potraw (10%) i jazdę konną (9%), (ryc. 8).

Wnioski

1. Decydując się na wyjazd do gospodarstwa agroturystycznego najwięcej respondentów zwraca uwagę na oferowane atrakcje turystyczne, smaczną, regionalną kuchnię i położenie gospodarstwa, zaś najmniejszą do dostępu do Internetu i podstawowych usług takich jak: bank lub bankomat, czy apteka.
2. Spośród atrakcji, które mogłyby stanowić ofertę gospodarstwa agroturystycznego, respondenci jako najbardziej interesujące wskazali: wycieczki, naukę przyrządzania regionalnych potraw i jazdę konną.
3. Decydując się na wypoczynek w gospodarstwie agroturystycznym wszyscy respondenci zwracają uwagę na estetykę pomieszczeń i ich intymność. Bardzo ważnym elementem decydującym o wyborze danego gospodarstwa agroturystycznego jest również możliwość wypożyczenia sprzętu rekreacyjnego.
4. Z przeprowadzonych badań wynika, że wśród walorów przyrodniczych respondenci najbardziej doceniają wartości krajobrazu, natomiast najmniej istotnym walorem zdaniem ankietowanych jest niski stopień uprzemysłowienia.

Piśmiennictwo

1. Drzewiecki M. (2001), Podstawy agroturystyki, Wydawnictwo Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz: 92.
2. Drzewiecki M. (2002), Podstawy agroturystyki, Wydawnictwo Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz: 9-204.
3. Iwicki S. (2006), Zagospodarowanie turystyczne obszarów wiejskich, Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz: 16-109.
4. Jalinik M., Ziółkowski R. (2007), Agroturystyka – stan i perspektywy rozwoju, Dział Wydawnictw i Poligrafii Politechniki Białostockiej, Białystok: 121-127.
5. Łęczycki K. (2003), Wybrane zasoby i produkty w gospodarstwie agroturystycznym, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce: 14.
6. Majewski J. (2000), Agroturystyka to też biznes, Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa: 11-39.

7. Matlegiewicz M. (2009), Rozwój turystyki wiejskiej drogą do zwiększenia, konkurencyjności obszarów wiejskich. W: P. Palich (red.), Marka wiejskiego produktu turystycznego, Wydawnictwo Akademii Morskiej w Gdyni, Gdynia: 273-279.
8. Młynarczyk K. (2002), Agroturystyka: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn: 236.
9. Sikora J. (1999), Organizacja ruchu turystycznego na wsi. Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa: 11-250.
10. Sznajder M., Przezbórska L, (2006), Agroturystyka, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa: 19-20.

Liczba znaków ze spacjami: 19 891 + 4 693 (grafika)